สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

SOCIAL WORK BASED ON BUDDHISM

[1]สริญญา มารศรี

[1]Sarinya Marasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Sarinya_Marasri@hotmail.com

Received: August 28, 2024; **Revised**: November 9, 2024; **Accepted**: December 25,2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติว่าด้วยสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาและหลักการที่สำคัญของงานสังคมสงเคราะห์ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องกันอยู่มาก คำสอนในพระพุทธศาสนาที่นำไปใช้ได้ดีในงานสังคม สงเคราะห์มีหลายประการ ปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเน้นที่การช่วยเหลือบุคคลให้พัฒนาจนกระทั่งสามารถช่วยตนเองได้นั้นก็สอด คล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ให้บุคคลฝึกตนเพื่อให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ นอกจากนี้คำสอนในพระพุทธศาสนา และหลักการของงานสังคมสงเคราะห์ที่ตรงกัน คือปัจเจกภาพของบุคคล การยอมรับศักดิ์ศรีของมนุษย์ การไม่ตำหนิติเตียน การให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง และการให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือมีส่วนร่วม เป็นต้น

คำสำคัญ : สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ม พระพุทธศาสนา

[1]อาจารย์, ดร.,หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

The objective of this article is to present the concept and approach of the ideology of Buddhism and social work concepts are compatible in many ways. Buddhist teachings that can very well be used to reinforce the practice of social work emphasises self dependency and the state of mind of a person in the process of helping him to solve his problem. Both Buddhist doctrines and social work principles reassures a clients's individuality, dignity, confidentiality, self-determination, and participation.

Keywords : Social work, Buddhism

บทนำ

การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีปรากฏในสังคมมาตั้งแต่โบราณ โดยเริ่มจากการช่วยเหลือกันภายในครอบครัว ภายในหมู่ญาติมิตร เป็นต้น ต่อมาพระพุทธศาสนาศาสนาโดยตัวแทน คือ วัดเข้ามีบทบาทด้วย เมื่อสังคมสลับซับซ้อนขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม การเปลี่ยนจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นระบบอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม และรูปแบบในการดำเนินชีวิต รวมถึงค่านิยมและบรรทัดฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่ความยุ่งยากของปัญหาสังคม โดยเฉพาะสังคมแบบอุตสาหกรรม

สภาพสังคมในปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนต้องต่อสู้ ดิ้นรน เพื่อความ อยู่รอด เผชิญปัญหามากมายทั้งปัญหาส่วนตัวและสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ด้วย กันนับวันจะน้อยลง ฉะนั้นงานสังคมสงเคราะห์จึงมีบทบาทในการให้บริการช่วยเหลือ สนับสนุน ปลอบโยน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

แต่ละสังคมย่อมประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันและสิ่งแวดล้อมในแง่ของความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ก็จริง แต่มีอิทธิพลมาก ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ดีก็จะเป็นผลดีในด้านพัฒนาสังคม แต่ถ้าเป็นไปในทางไม่ดีก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่อบุคคลเองและ ต่อสังคม ส่วนสิ่งแวดล้อมสามารถพิจารณาได้ 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ เช่น สิ่ง ก่อสร้าง ต้นไม้ ภูเขา เป็นต้น สิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลในการหล่อหลอมจิตใจและบุคลิกภาพของบุคคล เพราะฉะนั้นในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจึงต้องให้ความสำคัญทั้งตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมด้วย

งานสังคมสงเคราะห์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มยารักษาโรคเป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึง ความพึงพอใจในการเข้ากลุ่ม คบค้าสมาคมกันในกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ แต่ลักษณะของความเป็นสังคมอุตสาหกรรม สังคมเมือง และเน้นเรื่องวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้สถาบันบางอย่างซึ่งเคย ช่วยเหลือบุคคลให้ได้รับความพึงพอใจ มีอิทธิพลน้อยลงมาก เช่น ครอบครัว วัด เป็นต้น ดังนั้นงานสังคมสงเคราะห์จึงได้เข้ามามีบทบาทเพื่อทดแทนหน้าที่ของสถาบันดังกล่าว (Herbert Hewitt Stroup, 1965)

ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมาจะเห็นว่า พระสงฆ์และวัดมีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิดทั้งสองฝ่ายต่างพึ่งพาซึ่งกันและกันในฝ่ายฆราวาส การสร้างวัดเกิดขึ้นจากความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับพระภิกษุสงฆ์จะได้มีที่พักอาศัย เพื่อปฏิบัติธรรม และสั่งสอนเผยแผ่พระธรรมคำสอนนอกจากนั้น พระสงฆ์ยังมีฐานะเป็นเนื้อนาบุญ เป็นที่ปรึกษาและเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจสำหรับชาวบ้านด้วย ส่วนด้านพระสงฆ์นั้น นอกจากการมีสถานที่พำนักที่เป็นหลักแหล่งสำหรับการปฏิบัติธรรมและประกอบกิจของสงฆ์แล้วที่สำคัญ คือ พระสงฆ์ต้องพึ่งพาชาวบ้านเรื่องปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์เองก็สามารถสงเคราะห์ชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาได้มีโอกาสในการบำเพ็ญบุญ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งในภพนี้และในภพหน้า และประโยชน์ในระดับสูงสุด

การสังคมสงเคราะห์

โดยทั่วไปมักเข้าใจกันว่า การสังคมสงเคราะห์ คือ การแจกเงิน ของกินของใช้ให้แก่คนยากจนเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วการสังคมสงเคราะห์มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านั้น เพราะคนรวยก็อาจมีปัญหาและต้องการการช่วยเหลือแก้ไขเช่นเดียวกัน ฉะนั้น ตามหลักวิชาที่ศึกษากันอยู่ในสถาบันการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และตามแนวทางการบริหารงานด้านนี้ การสังคมสงเคราะห์จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือส่งเสริมความอยู่ดีกินดี ความเจริญของบุคคลทุกคน เพื่อให้เกิดสวัสดิภาพและความมั่นคงแห่งสังคมส่วนรวม ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ บุคคลส่วนมากมักจะมีความเข้าใจในเรื่องการสังคมสงเคราะห์แคบกว่าความหมายที่แท้จริง ความหมายย่อมขึ้นอยู่กับความรู้สึกรับผิดชอบของบุคคลที่มีต่อสังคม ถ้าบุคคลทั่วไปมีความรู้สึกรับผิดชอบในสังคมส่วนรวมสูง ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ก็กว้างขวางในทางตรงข้ามถ้าบุคคลส่วนใหญ่ไม่รู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อความทุกข์ยากของเพื่อนร่วมสังคมความหมายของการสังคม

สงเคราะห์จะอยู่ในวงแคบ ดังจะเห็นได้ว่าแต่ก่อนเข้าใจกันว่า การสังคมสงเคราะห์นั้นคือการกุศล เป็นหน้าที่ของคนร่ำรวยใจบุญ แต่ในสังคมปัจจุบัน สมาชิกของสังคมมักจะรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ต่อความผาสุกของบุคคลอื่น ๆ เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

Hebert Hewitt Stroup (1960) ได้ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า “การสังคม สงเคราะห์ คือ ศิลปการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้สนองความต้องการของบุคคล กลุ่มชน และชุมชน โดยใช้วิธีการตามหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเหล่านี้ ช่วยตัวเองได้” ตามความหมายนี้ ในแง่ของศิลป ก็หมายถึงการรู้จักสร้างความสัมพันธ์ คือ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีศิลปที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่มีปัญหา

ส่วนการใช้หลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ ก็หมายถึง ต้องมีเหตุมีผลในการรวบรวมข้อเท็จจริง เกี่ยวกับปัญหาและตัวผู้มีปัญหา, มีการวิเคราะห์, มีการวางแผนในการช่วยเหลือ และลงมือให้การช่วยเหลือตามขั้นตอนที่วางเอาไว้ นอกจากนั้นจะต้องมีการติดตามผล และประเมินผลด้วย

สำหรับทรัพยากรจะหมายถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ อาจจะพิจารณาได้เป็น 3ประเภท คือ ทรัพยากรอรูปนัย (Informal Resource) เช่น พ่อ แม่ พี่น้องที่ใกล้ชิด ทรัพยากร รูปนัย ได้แก่ องค์การ สถาบันสังคมต่าง ๆ และทรัพยากรทางสังคม เช่น โรงพยาบาล สาธารณสถานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งทุกคนมีสิทธิใช้ประโยชน์

Helen J. Clarke (1947) ให้ความหมายว่า“การสังคมสงเคราะห์” ไว้ว่า“การสังคมสงเคราะห์ ถือเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งซึ่งให้บริการแก่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลเดียว กลุ่มคน หรือชุมชน โดยช่วยแก้ปัญหาที่เขาประสบอยู่ บริการดังกล่าวเป็นบริการขององค์การหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์โดยตรงและโดยอ้อม เช่น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล สถานศึกษา ศูนย์บริการต่างๆ เป็นต้น

Max Siporin (1975) ให้ความหมายว่า“การสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ปัญหาของบุคคลและของสังคมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกระทำหน้าที่ใน สังคมต่อไปได้ เป็นวิชาชีพให้บริการแก่มนุษย์ซึ่งต้องอาศัยศิลปและวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ใน การปฏิบัติงาน

จากคำจำกัดความของนักวิชาการท่านต่างๆ สรุปได้ว่า งานสังคมสงเคราะห์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ (Science and Art) หมายถึงศิลปะของการนำเอาทรัพยากรทั้งทาง ธรรมชาติ (Natural Resources) และทางสังคม (Social Resources) มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้อยู่ในสังคมได้อย่างผาสุกอัตภาพของแต่ละบุคคล และช่วยบรรเทาความต้องการของบุคคล กลุ่ม และชุมชน โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

ในปัจจุบันความหมายของบุคคล ที่มาขอรับบริการช่วยเหลือไม่ได้จำกัดอยู่ผู้ที่ทุกข์ ยากเดือดร้อน เท่านั้น แต่หมายร่วมถึงบุคคลธรรมดา แต่ต้องการพัฒนาความสามารถและความ

เป็นอยู่ให้ดีกว่าเดิม หรือบุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมปกติ แต่เกรงว่าในอนาคตอาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นเลยหาทางป้องกันปัญหาไว้ก่อน ก็อาจมาอาศัยบริการทางด้านสังคมสงเคราะห์ได้ เพื่อเป็น การหามาตรการป้องกันเพราะนักสังคมสงเคราะห์สมัยใหม่เชื่อว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นั้นนอกจากจะเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์แล้ว ยังเกิดจากสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญด้วย ประเภทของการสังคมสงเคราะห์ (Social Work Methods) เท่าที่ยึดถือปฏิบัติกัน การสังคมสงเคราะห์แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท (Walter A. Friedlander, 1976) คือ

1. ประเภทที่เน้นการให้บริการโดยตรง (Direct Services) ซึ่งมีอยู่ 3 วิธี ได้แก่ 1.1) การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work) 1.2) การสังคมสงเคราะกลุ่ม (Social Group Work) และ 1.3) การจัดองค์กรชุมชน หรือการจัดระเบียบชุมชน (Community Organization)

2. ประเภทให้บริการทางอ้อม (Indirect Services) ได้แก่ 2.1 การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Research) และ 2.2) การบริหารงานสวัสดิการสังคม หรือสังคมสงเคราะห์ (Social Welfare/Social Work Administration)

ในปัจจุบันนักวิชาการบางท่านได้จัดแบ่งประเภทของการสังคมสงเคราะห์ออก เป็น 2 ระดับ ระดับจุลภาค และ ระดับมหภาค สำหรับระดับจุลภาค คือ การทำงานประเภทที่ เน้นการให้บริการโดยตรง แก่ บุคคล กลุ่ม และชุมชน ได้แก่ วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะ ราย สังคมสงเคราะห์กลุ่ม และการจัดระเบียบชุมชน ส่วนระดับมหภาคนั้นเน้นการให้บริการใน ลักษณะการประสานงาน การบริหารงาน การจัดโครงการ ร่วมกำหนดนโยบาย รวมทั้งการ วิจัยเรื่องที่เป็นประโยชน์เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวิจัยทางสังคม และการบริหารงาน สวัสดิการ สังคม นั่นเอง สำหรับวิธีการจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) ยังสามารถแบ่งการ ปฏิบัติงานออกเป็น การวางแผนทางสังคม (Social Planning) การปฏิบัติการทางสังคม (Social Action) การวางนโยบายทางสังคม (Social Policy Formation) การพัฒนาชุมชน (Community Development) และการปฏิรูปทางสังคม (Social Reform)

จุดมุ่งหมายของการสังคมสงเคราะห์

การสังคมสงเคราะห์เป็นความพยายามที่จะช่วยให้บุคคล กลุ่ม และชุมชนมีความเป็นอยู่ทางสังคมดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม, เศรษฐกิจ, จิตวิทยา และอื่น ๆ ที่ มีอิทธิพลต่อบุคคล, ครอบครัว, กลุ่มและชุมชน ความแตกต่างของวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์กับวิชาชีพอื่น อยู่ที่ผู้ให้บริการในอาชีพอื่นจะให้บริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความต้องการส่วนบุคคลเท่านั้น แต่วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงการทำหน้าที่ทางสังคมของผู้มารับบริการด้วยการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในการวินิจฉัย

วิเคราะห์ และการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องคำนึงถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ ความมุ่งหมายของงานสังคมสงเคราะห์จึงไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือครอบครัว และกลุ่มคนที่ต้องมาเกี่ยวข้องกันในสังคมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ปรับปรุงสภาพทางสังคมทั่วไปด้วย เป็นต้นว่า ยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย และสภาพการทำงาน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม

จุดมุ่งหมายแรกเริ่มของการสังคมสงเคราะห์ เป็นเพียงการบรรเทาความยากจนโดยการให้ทานแก่คนชั้นต่ำและผู้อดอยากในสังคม ซึ่งมักจะให้ในรูปของเงินทอง แต่ปัจจุบันจุดมุ่งหมายนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น นั่นคือพยายามก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีแก่ชุมชนทุกระดับในสังคม

ถ้าหากจะสรุปเป็นข้อ ๆ ก็สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ให้บุคคลเป็นตัวของตัวเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อ

2. ช่วยให้ผู้มารับบริการร่วมมือในการแก้ปัญหาของเขา ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาทางด้านร่างกายหรือจิตใจ ในการช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหานั้นจะต้องดูความเหมาะสมเป็นสำคัญ เพราะทุกคนมีความแตกต่างกัน

3. ช่วยบุคคลและกลุ่มคนในการแก้ปัญหา หรือลดปัญหา ซึ่งเกิดจากความไม่สมบูรณ์ระหว่างตัวบุคคล และภาวะแวดล้อม โดยวิเคราะห์ว่าปัญหาอยู่ตรงไหน

4. นอกจากมุ่งหมายที่จะบำบัดและป้องกันแล้ว ยังต้องมุ่งค้นหาพิสูจน์และสนับสนุนความสามารถของบุคคล กลุ่มและชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นเสียก่อน

5. ช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับสังคมทุกระดับ เพื่อส่งเสริมให้คนและสิ่งแวดล้อมในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ดีต่อกัน

ขอบเขตของงานสังคมสงเคราะห์

เมื่อได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของงานสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวแล้ว ขอบเขตของงานสังคมสงเคราะห์จึงเกี่ยวข้องกับ (ยุพา วงศ์ไชย, 2523)

1. การทำงานเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกชุมชนใน สังคม โดยนักสังคมสงเคราะห์จะช่วยให้เขาเข้าใจและเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ในสังคมช่วยให้เขารู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม ตลอดจนรู้จักต่อสู้เพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็น อุปสรรคในการดำเนินชีวิต

2. การทำงานกับทรัพยากรในสังคม ดูว่าอะไรเป็นปัญหา จะใช้ทรัพยากรอะไรที่จะช่วยแก้ปัญหา ถ้าทรัพยากรที่ว่านั้นไม่มีในชุมชน จะต้องรู้จักหาที่อื่นและนำมาใช้ประโยชน์ในการ

แก้ปัญหา เช่น ถ้าผู้มารับบริการต้องการทำหมัน แต่ที่สถานสงเคราะห์แห่งนั้นไม่มีบริการนี้ ก็จะส่งต่อหรือขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นที่ให้บริการ

3. การทำงานเกี่ยวข้องกับนโยบายสังคม นักสังคมสงเคราะห์จะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของคน กลุ่ม และชุมชน กับนโยบายสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรัฐบาลว่ามีผลดีและผลเสียแก่คนในสังคมอย่างไร

ปรัชญาและค่านิยมในงานสังคมสงเคราะห์

ปรัชญาของงานสังคมสงเคราะห์ มีความเชื่อเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ความสามารถที่จะพัฒนาได้ของแต่ละคน ความเป็นอิสระในการเลือก การแสดงออกและการพูด การแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม

ค่านิยมของงานสังคมสงเคราะห์จึงเกิดจากปรัชญาความเชื่อดังกล่าว ประกอบด้วยอุดมคติและศรัทธาที่ช่วยผลักดันให้การปฏิบัติงานสังคมเคราะห์สำเร็จได้ ค่านิยมทางสังคม สงเคราะห์ในปัจจุบันนี้เป็นการวิวัฒนาการจากในอดีต สะสมพอกพูนกันเป็นความเชื่อซึ่งรับปฏิบัติกันต่อ ๆ มา โดยมีค่านิยมทางสังคมสงเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่

1. เชื่อในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และยอมรับว่าแต่ละคนมีคุณค่า

2. เชื่อว่าแต่ละบุคคลมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง ว่าตนต้องการอะไร สิ่งที่ต้องการ จะได้โดยวิธีใด ซึ่งไม่เดือดร้อนและกระทบกระเทือนผู้อื่น ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ผู้มี ปัญหาจะได้รับการแนะนำให้รู้จักช่วยตัวเอง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจและสังคม เมื่อผู้มีปัญหาทราบถึงบทบาทของตนเองในการแก้ปัญหา เขาก็สามารถจะแก้ปัญหาของตนเอง เทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่ถูกต้องนั้นสอนให้เรียนรู้กันได้ ด้วยวิธีการเช่นนี้ผู้มีปัญหาจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความนับถือตน เอง เมื่อเขารู้ปัญหาของเขา อาจจะรู้โดยตนเองหรือนักสังคมสงเคราะห์แนะนำก็ดี เขาจะมี โอกาสตัดสินใจเลือกทางเดินแห่งชีวิตใหม่เพื่อตัวเอง ความเป็นอิสระในการเลือกนี้จะช่วยไม่ให้ผู้มีปัญหาเกิดความคับข้องใจหรือกระอักกระอ่วนใจว่าตนไปขอความช่วยเหลือคนอื่น และช่วยขจัดความรู้สึกว่ามีบุคคลอื่นเข้ามาวุ่นวายในชีวิตส่วนตัว แต่เขาจะตระหนักว่าตนเองมีความสามารถ ในการร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3. เชื่อว่าแต่ละบุคคลมีความเท่าเทียมกัน นักสังคมสงเคราะห์จะต้องไม่มีอคติในเรื่อง ชั้นวรรณะ สีผิว ศาสนา และลัทธิการเมือง ถ้าปราศจากอคติเหล่านี้ บริการทางสังคมจะได้ผลดี ถึงที่สุด

4. ให้ความสำคัญในเรื่องความต้องการของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางเศรษฐกิจ, สังคม หรืออารมณ์ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องให้ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ที่

เดือดร้อน พยายามให้เขาเหล่านั้นบรรลุในสิ่งที่เขาต้องการและช่วยให้เขาปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้

5. ความเชื่อดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม, ต่อครอบครัว และต่อตัวผู้มาขอรับบริการ นักสังคมสงเคราะห์จะกระตุ้นให้เขา ตระหนักว่า การยอมรับในสิทธิของตนนั้นต้องคำนึงถึงหน้าที่ที่พึงจะมีต่อผู้อื่น คือ ต้องยอมรับและ เคารพในความต้องการและสิทธิของผู้อื่นด้วย และเข้าใจว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีทั้งการให้และการรับ

6. เชื่อว่าบุคคลแต่ละคนมีแรงกระตุ้นอยู่ภายใน ซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถของแต่ ละคน ความสามารถนั้นหมายถึง ความสามารถทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติ ปัญญา และสังคม ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามกรรมพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และโอกาส ฉะนั้นไม่ว่า บุคคลนั้นจะเผชิญปัญหา สภาพ หรือสถานการณ์ไม่พึงประสงค์เช่นไรก็ตาม เขาย่อมมีความ สามารถในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ (นิภา ตุมรสุนทร, 2518)

7. บุคคลแต่ละคนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ย่อมมีข้อผูกพันต่อสังคมใน อันที่จะแสวงหาความสำเร็จให้ตนเองซึ่งย่อมมีผลต่อความเจริญของส่วนรวมด้วย

8. สังคมย่อมมีสิทธิในการช่วยเพิ่มพูนให้สมาชิกแต่ละคนของสังคมมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

ประเภทของการบริการด้านสังคมสงเคราะห์

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของการบริการหรือขอบเขตของการให้บริการสังคมสงเคราะห์พอสรุปได้ดังนี้ (Walter A. Friedlander, 1976) คือ

1. การประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลทั่วไปที่ทุกข์ยากเดือดร้อน การให้ความช่วยเหลืออาจจะเป็นเงินหรือสิ่งของโดยผ่านการทดสอบความจำเป็น (Meen Test) ผู้ที่อยู่ในข่ายขอความช่วยเหลือประเภทนี้ ได้แก่ คนชรา คนตาบอด คนพิการ เด็กอนาถา เป็นต้น

2. การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นบริการทางสังคมที่จัดขึ้นเพื่อคุ้มครองรายได้ของประชาชนเมื่อเขาขาดรายได้อันเนื่องมาจากชราภาพ, ว่างงาน, ประสบอุบัติเหตุในการทำงาน, เป็นหม้าย เป็นต้น หลักสำคัญของการประกันสังคม คือ ต้องมีการจ่ายเบี้ย ประกัน (Contribution) จากผู้ทำประกัน และจึงจะได้ประโยชน์ทดแทน (Benefit) ในภายหลังในการนี้รัฐบาลและนายจ้างจะร่วมออกเงินสมทบด้วยคนละส่วน

3. บริการจัดหางาน (Employment Services) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อจัดหางานให้บุคคลที่ต้องการทำงาน รวมถึงการคุ้มครองแรงงานและฟื้นฟูความสามารถในการประกอบอาชีพ

4. เคหะสงเคราะห์ (Housing Services) มีโครงการกำจัดแหล่งเสื่อมโทรมและพัฒนาเมือง จัดหาที่อยู่ได้มาตรฐานให้แก่ผู้มีปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย

5. บริการสวัสดิการชุมชน (Community Welfare Services) จะจัดบริการทางสังคมและอนามัยโดยการวางแผนและให้บริการแก่ชุมชนในทางอ้อม เช่น จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ ชุมชน (องค์การกลางที่ทำหน้าที่รณรงค์หาเงินเพื่อการสังคมสงเคราะห์ปีละ 1 ครั้ง) ตั้งคณะกรรม การสวัสดิการในชุมชน ฯลฯ

6. การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (Veterans Services) โดยให้การรักษาพยาบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ แนะแนวอาชีพ ฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้การศึกษา จัดหาที่อยู่อาศัย และให้เงินทดแทนแก่ทหารพิการและทายาทของเขา

7. บริการทางสังคมระหว่างประเทศ (International Social Services) เป็นบริการที่จัดขึ้น โดยองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ, องค์การอนามัยโลก องค์การเหล่านี้สนับสนุนให้แข่งขันกันในการจัดองค์การชุมชน, บริหารงานสวัสดิการสังคมและวางแผน เป็นต้น

ถ้ามองในแง่การแบ่งตามประเภทของปัญหาและผู้รับบริการ และลักษณะขององค์การที่ให้บริการ (Setting) การสังคมสงเคราะห์ก็จะแบ่งเป็น

1. การสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา (School Social Work)
2. การสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ (Medical Social Work)
3. การสังคมสงเคราะห์ในกิจการราชทัณฑ์ (Correctional Social Work)
4. การสังคมสงเคราะห์ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitative Social Work)
5. การสังคมสงเคราะห์ในวงการอุตสาหกรรม (Industrial Social Work)

งานสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์และศิลป์

ที่ว่างานสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์ เนื่องจากวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีปัจจัยสนับสนุน (ยุพา วงศ์ไชย, 2523)คือ

1. การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์อาศัยหลักและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือมีการสังเกตค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding) และตรวจสอบวิเคราะห์

2. มีหลักวิชาการและทฤษฎีของการปฏิบัติงาน เช่น ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรม ศาสตร์ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา เป็นต้น

3. มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา

4. มีองค์ประกอบแห่งความรู้ทั้งปวงที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

ปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนา

ปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา (วิจิตร ระวิวงศ์, 2527) มีดังนี้

1. ปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์คือ การช่วยเหลือบุคคลเพื่อให้เขาพัฒนาจนกระทั่ง สามารถช่วยตนเองได้ ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนหลักการของการพึ่งตนเอง ให้บุคคลฝึกตนเพื่อให้เป็นที่พึ่ง ของตนเองได้ ไม่คิดหวังพึ่งแต่คนอื่น ดังพุทธภาษิตว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน คนอื่นใครเล่าจึงเป็นที่พึ่งได้ เพราะบุคคลฝึกตนดีแล้วย่อมได้ที่พึ่งซึ่งได้โดยยาก” กิจการบางอย่างแม้โดยลักษณะแล้วต้องพึ่งพาอาศัยกัน ก็ยังทรงสอนว่าให้รู้จักลงมือทำด้วยตนเองก่อน รู้จักทำตนให้มีคุณธรรมที่ผู้อื่นจะมีเมตตาสงเคราะห์อนุเคราะห์ได้เท่ากับอาศัยตนเองในการทำตัวให้มีที่พึ่งอาศัย พระพุทธเจ้าทรงให้หลักการในการสงเคราะห์ผู้อื่นว่า ต้องระวังการสงเคราะห์ในลักษณะที่จะทำให้เขาอ่อนแอลงไป การสงเคราะห์ที่ดีจะต้องไม่ก่อให้เกิดนิสัยที่รอการช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งตรงกับปรัชญาพื้นฐานของการสังคมสงเคราะห์

2. สังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์ที่ยอมรับค่านิยมทางจิตใจและอารมณ์ของผู้รับการสงเคราะห์ซึ่งไปกันได้กับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งให้ความสำคัญแก่จิตใจเป็นเรื่องใหญ่ พระพุทธศาสนาสอนว่า บุคคลจะสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นประการสำคัญ สิ่งอื่น ๆ เป็นเครื่องประกอบที่สำคัญรองลงมาดังพุทธพจน์ที่ว่า“เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุคติเป็นอันหวังได้ และเมื่อจิตผ่องใส สุคติเป็นอันหวังได้เช่นเดียวกัน” หลักการสำคัญของงานสังคมสงเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายของงานสังคมสงเคราะห์คือการป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้น การแก้ไขปัญหา (เมื่อไม่ สามารถป้องกันได้) การพัฒนาบุคคล กลุ่มชน และชุมชนให้มีศักยภาพที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อ สังคม นักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ได้พัฒนาวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายข้างต้น อยู่เสมอ

ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ นอกจากจะยึดถือหลักธรรมที่ได้กล่าวถึงแล้วคือ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และอริยสัจ 4 แล้วนักสังคมสงเคราะห์ยังได้ยึดถือหลักการทางวิชาชีพอื่น 7 ประการคือ

1. หลักปัจเจกภาพของบุคคล ยึดหลักการว่าทุกคนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะเฉพาะตัวเอง และย่อมแตกต่างกันทั้งในด้านกิริยาท่าที อุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด และความสามารถ นักสังคมสงเคราะห์จะไม่นำบุคคลใดมาเปรียบเทียบว่าทำไมเขาจึงไม่เหมือนเรา

2. หลักการยอมรับในศักดิ์ศรีของมนุษย์หรือทำไมคนสองคนจึงไม่เหมือนกัน นักสังคมสงเคราะห์จะถือว่าผู้ที่มารับความช่วยเหลือ แม้เขาจะยากจน พิการ อ่อนแออย่างไร เขาก็เป็นมนุษย์ มีคุณค่ามีศักดิ์ศรี มีความสามารถที่จะพัฒนา ได้ จึงต้องปฏิบัติต่อเขาในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ไม่รังเกียจเหยียดหยาม

3. หลักการไม่ตำหนิติเตียน นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับบริการ ไม่ตำหนิการ กระทำของผู้รับบริการ พิจารณาพฤติกรรมของเขา (ซึ่งบางทีอาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกไม่ควร) ด้วยความเห็น ใจ พยายามเข้าใจปัญหาของเขาไม่ให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขาถูกตำหนิโดยผู้ที่เขาตั้งใจมาขอความช่วยเหลือ

4. หลักการให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง นักสังคมสงเคราะห์จะให้ผู้รับความช่วยเหลือตัดสินใจ เอง โดยนักสังคมสงเคราะห์เป็นเพียงผู้ชี้แนวทางและให้กำลังใจ วิธีนี้เป็นวิธีสร้างความรับผิดชอบให้ผู้รับความช่วยเหลือ

5. หลักในการรักษาความลับ นักสังคมสงเคราะห์จะไม่เปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้รับความช่วยเหลือ เล่าให้ฟัง ซึ่งเป็นความลับส่วนตัว ไม่นำไปบอกกล่าวแก่บุคคลอื่น หรือยกเป็นตัวอย่างโดยเจตนา ยกเว้นแต่การนำาเรื่องราวของเขามาเสนอในที่ประชุมกลุ่มของผู้ที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเขา

6. หลักการมีส่วนร่วม นักสังคมสงเคราะห์ยึดหลักว่าในการทำงานนั้นต้อง “ทำกับ” ไม่ใช่ “ทำงานเพื่อ” ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เมื่อมีหลักการให้ผู้รับความช่วยเหลือตัดสินใจด้วยตนเอง ผู้รับความช่วยเหลือก็ย่อมสามารถให้ความร่วมมือกับนักสังคมสงเคราะห์มากขึ้น

7. หลักการรู้จักสังวรให้ตนเอง นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีสำนึกว่าตนเองคือใคร อยู่ในฐานะอะไร ต้องระมัดระวังความรู้สึกและท่าทีของตนเอง ไม่แสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมต่อผู้รับความช่วยเหลือและระลึก ต้องพยายามใช้ความรู้และทักษะให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับความช่วยเหลือและต่อหน่วยงานอยู่เสมอว่า ที่ตนเป็นตัวแทน เป็นเรื่องน่ายินดีที่หลักการหลาย ๆ ประการของสังคมสงเคราะห์ไปพ้องหรือใกล้เคียงกับหลัก พระพุทธศาสนา ยกตัวอย่างเช่น

หลักการยอมรับปัจเจกภาพของบุคคล พระพุทธศาสนายอมรับว่า บุคคลแต่ละคนย่อมแตกต่าง กันทั้งด้านสติปัญญา การศึกษาอบรม อุปนิสัยใจคอ พระพุทธเจ้าแบ่งบุคคลตามความแตกต่างทางสติปัญญา เป็น 4 จำพวก จากระดับสูงมาหาระดับต่ำและแบ่งบุคคลตามความแตกต่างทางอุปนิสัยใจคอและการสร้าง สมอบรมเป็น 8 จำพวกหรือ 6 จริต และได้ทรงชี้ชัดว่าบุคคลที่

แตกต่างกันด้วยสติปัญญาและอุปนิสัย ธรรมข้อปฏิบัติต่าง ๆ ไว้ถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ สำหรับบุคคลที่มีปัจเจกภาพเลือกใช้เลือกปฏิบัติ

หลักการยอมรับในศักดิ์ศรีของมนุษย์ พระพุทธศาสนาไม่ถือว่าชาติกำเนิดหรือความยากดีมีจน เป็นเครื่องกำหนดศักดิ์ศรีของบุคคล แต่ถือว่าการกระทำ (กรรม) เป็นเครื่องกำหนด พระพุทธศาสนาเชื่อว่า มนุษย์สามารถคิดพิจารณาหาเหตุผลได้เองดังพุทธดำรัสว่า “ความเพียรท่านทั้งหลายต้องทำเอง ตถาคตทั้งหลาย เป็นแต่ผู้มอบ (ทาง) ให้” สังคมสงเคราะห์เชื่อว่าผู้ที่ช่วยตนเองไม่ได้ไม่ใช่เพราะความบกพร่องของตัวเขาเอง เสมอไป แต่อาจเกี่ยวกับสังคมหรือสภาวะแวดล้อม เมื่อได้รับการแนะนำหรือช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย ก็สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ พระพุทธศาสนาก็เชื่อว่า การช่วยเหลือกันเป็นการทำให้คนที่ไม่ เหมาะสมกลายเป็นคนเหมาะสมขึ้นมาได้ พระพุทธศาสนาถือว่าความยากจนเป็นเพียงความทุกข์อย่างหนึ่งของบุคคลที่ยังมีความต้องการในสิ่งต่าง ๆ อยู่ แต่ไม่ถึงกับเป็นสิ่งที่ทำให้เขากลายเป็นคนไร้ค่าหมดเกียรติ เมื่อใดที่เขามีช่องทาง มีความขยันหมั่นเพียร เขาย่อมสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้

หลักในการรักษาความลับ สังคมสงเคราะห์ไม่บีบบังคับบุคคลให้เปิดเผยเรื่องส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวกับปัญหา เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนาไม่สนใจเรื่องราวส่วนตัวของบุคคลถ้าไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา แต่มุ่งความสนใจ ไปที่ตัวปัญหา สาเหตุ และวิธีร่วมมือกับผู้มีปัญหาเพื่อแก้ไขปัญหา ในสมัยพุทธกาล มีเรื่องบางเรื่องมีผู้ทูลถาม พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบ

ส่วนในเรื่องการไม่เปิดเผยความลับของผู้มีปัญหานั้น ในพระวินัยก็มีบทบัญญัติปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ เปิดเผยอาบัติของภิกษุแก่คฤหัสถ์โดยไม่ได้รับการแต่งตั้งจากสงฆ์

หลักการให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง พระพุทธศาสนาส่งเสริมการตัดสินใจว่าเป็นสิทธิเฉพาะ ตัวของแต่ละคน คนอื่นจะมาตัดสินใจแทนใครไม่ได้ พุทธภาษิตที่แสดงว่าทรงยอมรับว่าการตัดสินใจและการ ควบคุมชีวิตเป็นเรื่องเฉพาะตัวมีว่า “ทำชั่วด้วยตนเอง ย่อมเศร้าหมองด้วยตนเอง ไม่ทำชั่วด้วยตนเองย่อมหมดจดด้วยตนเอง ความ บริสุทธิ์ ความไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตัว คนอื่นพึงชำระคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่

หลักการให้บุคคลมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาตนเอง สังคมสงเคราะห์ถือว่าการแก้ไขปัญหาของบุคคลทำได้โดยให้เขารู้เหตุ รู้ผล แต่จะไม่ลงมือทำให้ พระพุทธศาสนาเองก็สอนว่าการแก้ ปัญหาใด ๆ จะต้องได้รับความร่วมมือและการเข้ามามีส่วนร่วมจากผู้มีปัญหาเองหาไม่แล้วการแก้ปัญหานั้น ๆ ก็ไร้ผล พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักประชาธิปไตย ในสมัยของพระองค์ก็ทรงแก้ปัญหาให้ผู้ที่มีปัญหาโดยให้ผู้มีปัญหามีส่วนร่วมเสมอมา

การสาธารณสงเคราะห์

ภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ โดยระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ชุมชนรอบวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ สถานศึกษาในพื้นที่เพื่อจุดมุ่งหมายให้วัดมีสภาพความเป็นศูนย์กลางชุมชนอย่าง แท้จริง และยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยภารกิจที่สำคัญ ดังนี้ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554) อธิบายไว้ว่า การช่วยเหลือเพื่อน ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะการช่วยเหลือสาธารณะภัย เช่น อัคคีภัย ด้วยการสนับสนุนกำลัง ทรัพย์และใช้สถานที่วัดเป็นที่พักพิง วัดเป็นที่พักพิง อุทกภัย ด้วยการช่วยเหลือด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย จัดห้องน้ำ ลอยแพ ภัยแล้ง ความอดอยาก ด้วยการให้ความรู้และให้ปันสิ่งของที่จำเป็นต่อชุมชนหรือส่วนรวม การสงเคราะห์เผาศพไร้ญาติ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้าย เช่น วัดพระพุทธบาทน้ำพุดูแล สงเคราะห์ผู้ป่วยเชื้อเอดส์ เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์นอกจากเป็นการให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้ยากไร้ และประสบภัยแล้ว ยังหมายรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารทางราชการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การฝึกอาชีพแก่ประชาชน การให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยมีหลักการ คือ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์จะดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบ ต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้นการให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นต้น

บทสรุป

การสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อการสร้างหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ ความเป็นธรรมทางสังคมและการพัฒนาสังคม การยอมรับความหลากหลายในมิติต่างๆ การสร้างสังคมที่ไม่กีดกันและเลือกปฏิบัติ เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน และสิทธิการเข้าถึงบริการของทุกภาคส่วน การรับใช้สังคมและการสร้างสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยเฉพาะการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่สำคัญด้านหนึ่งใน 6 ด้านของคณะสงฆ์ เพื่อเป็น

การหยิบยื่นโอกาส การช่วยเหลืออนุเคราะห์ ตามโอกาส และตามกำลังของคณะสงฆ์ การสังคมสงเคราะห์เป็นการทำงานที่เป็นศาสตร์ เป็นศิลป์ และวิชาชีพ ในอันที่จะ ดำเนินการเพื่อป้องกัน แก้ไขช่วยเหลือ และส่งเสริมให้ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนต่างๆ ซึ่งไม่สามารถ จะช่วยเหลือตนเองได้ ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ต่อไป การทำงานสังคมสงเคราะห์ เป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทั้งของเอกชน กลุ่มชน และชุมชน ที่สำคัญงานสังคมสงเคราะห์เป็นการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชนทุกฝ่ายต้องมีความตระหนักและให้ความมีส่วนร่วมทั้งทางกายและทางใจ ผนึกกำลังให้เป็นไปในแนวเดียวกันในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษยชาติที่ประสบปัญหา โดยใช้หลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะความเมตตากรุณาต่อผู้ประสบปัญหาในการช่วยเหลือ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

นิภา ตุมรสุนทร. (2518). *เอกสารเรื่องการสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น.* คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. *หนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฯ เล่ม 12 เรื่องที่ 3.* saranukromthai.or.th › ebooks

ยุพา วงศ์ไชย. (2523). *ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์.* กรุงเทพมหานคร : แสงรุ้งการพิมพ์.

วิจิตร ระวิวงศ์. (2527). พุทธศาสนากับการสังคมสงเคราะห์.*ว.เกษตรศาสตร์ (สังคม),* 5,149-155.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน.* สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Helen I. Carke. (1947). *Principles and Practice of Social Work.* New York : D. Appleton-Century Company.

Herbert Hewitt Stroup. Social Work : An Introduction to the Field (New Delhi : Eurasia Publishing House. 1965).

Herbert Hewitt Stroup. (1960). *Social Work : An Introduction to the Field.* New York: American Book Company.

Max Siporin. (1975). *Introduction to Social Work Practice.* New York : Macmillan Publishing Co..

Walter A. Friedlander. (1976). *Concept and Methods of Social Work.* 2nd. ed. N.J.: Prentice-Hall.